

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția Strada Buzești 42 Administrația Strada Regală, 6. BUCUREȘTI	Director: N. IORGA Redactori: { St. O. Iosif, M. Sadoveanu și I. Scurtu.	ABONAMENTUL ANUAL în țară . . . 10 lei în străinătate 12 »
--	---	--

ANICUȚA MANU

— O AMINTIRE TOCMAI LA TIMP —

Să fie legendă?

Mi s'a povestit de urmași ai lui Eliade Rădulescu; este în acord cu tot ce izvoarele literare povestesc despre femeia excelentă, al cărei nume stă în fruntea rîndurilor de față; decî «legenda» poate fi considerată drept fapt.

În salonul Anicuței Manu se discuta, dacă limba romînă este în stare să povestească o baladă romantică, în genul lui Victor Hugo. Erau, ca de obicei, două păreri: *da* și *da*. Eliade, optimist și — mai ales — om totdeauna încrezător în sine, susținea cu tărie că avem și subiecte vrednice de-ale lui Hugo, și că și limba românească este destoinică să le fixeze în forme veșnice.

— Dă-ni subiectul!

— Dă-ni balada!

La cîteva zile, Eliade Rădulescu ceti în salonul Anicuței Manu balada *Zburătorul*!

Se poate zice că atunci luă naștere *adeverata* baladă cultă românească, — cîteva încercări se făcuseră și mai înainte —; ea crescă dintr'o idee poporană, a zburătorului îndrăgit de fete frumoase; crescînd, deveni pildă pentru V. Alecsandri și D. Bolintineanu, pildă fiind încă și astăzi, în epoca baladiștilor G. Coșbuc și St. O Iosif.

Salonul unei doamne romîne fu leagănul baladei culte romîne! Poate că expresia este exagerată; faptul influenței aceluî salon nu se poate contesta. De aceia «*Balada Zburătorul*» apără în *Curierul de ambe sexe*, în iarna anului 1843 (p. 332), cu bineineritata dedicație: «*La d-na A.*** M.****».

*

Treizeci de ani mai tîrziu.

Este anul 1872, — an fatal. Eliade murise, și muria Bolintineanu,

căruia «doctorul Davila i-a dat toată îngrijirea putincioasă», cum scria *Trompeta Carpaților* (No. 1010). La jalea ce-o produsese pierderile acestea, moartea Anicuței Manu adăose o notă de-o foarte delicată duioșie.

Cesar Boliac, redactorul *Trompetei*, condeiu istet, o exprimă în același număr al gazetei sale, în forme vrednice să fie scoase din uitare și cu drept să fie trecute în paginile istoriografiei noastre literare, care — se știe — este încă prea lipsită de sufletul concret care-a produs literatura și de plasticitatea vieții reale trecute.

Necrolog :

«Anicuța Manului a murit.

«Acest nume a fost drag tuturor poezilor și literaților români, pentru că salonul său era românesc și într'însul se apreciau operele lor : — tot ce era românesc era protejat de Anicuța Manului.

«Aflăm de această tristă pierdere, când jurnalul este sub presă, și n'avem timp a zice mai mult decât : Dumnezeu s'o odihnească acolo unde odihnește pe cei ce-și iubesc patria, pe cei crescuți în religieune, pe cei cari fac bine, pe cei cari ajută pe scăpatat și alină durerea pe unde pot».

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Atît de scurt, atît de dureros, atît de doritor ca sufletul ei să fie fericit —, necrologul este o poezie fără metru și rime.

Cine-a mai citit în timpurile din urmă necroloage de-acestea ?

În numărul său următor Cesar Boliac revine la cei doi morți, pe cari mult îi iubia și de-o potrivă, la D. Bolintineanu și Anicuța Manului.

Pe Bolintineanu nu-l petrecuse la groapă nici-un ministru, nici chiar al Cultelor — cine-o fi fost ?¹ —, nimeni din partea municipalității, nimeni din Academie, nici un școlar ; numai cîteva rude, redactorii *Trompetei* și credinciosul editor al lucrărilor poetului, Ioanin.

Doamne, ce lume !

Ce depărtare dela prietena literaților până la acești mulți nepăsători !

D. A. Laurian avu dreptate să strige atunci în *Transacțiunile literare* (p. 240) : «Am lăsat să moară pe Bălcescu pe coaste străine, pe Panu în ospiciul dela Viena, pe Mureșianu în neajunsuri, pe Eliade în miserie, pe Bolintineanu mai rău decît toți. Cînd ne vom deștepta oare ? Durere și amar ! Viața noastră lincezește, vegetează. Mai licări-va lampa înaintea de-a se stinge ?»

Nepăsare îngrozitoare și tristă orbire, în toate păturile !

Simțînd-o și Bolliac, era firesc ca ochii lui să rămînă și mai lung

¹ Chr. Tell. Nota redacției.

pironiți asupra chipului care 'n acea beznă era în adevăr o candelă și să laude încă odată pe amica literaturii române. El zise:

«*Poetică combinare: Pe când Anicuța Manului trepasa (sic), poetul român Bolintineanu își lua arîntul la nemurire.*

«*Convoierile lor s'au întîlnit.*

«*Ar zice cineva, că poetul s'a oferit să conducă pe Anicuța Manului, protectoarea poeziei române, acolo unde o aștepta Eliade, — care i-a dedicat cea mai românească poezie, capo-d'opera creațiunilor sale poetice, Zburătorul; — Eliade, la a cărui lungă agonie a veghiat mult nobila femeie.*

«*Da! În lumea sufletelor este o înțelegere, de care muritorii nu-și pot da în viață-li nici-o seamă.*»

E mistic, dar e dulce cuvîntul.

*

În numărul de la 5 Septembrie st. n., a vorbit despre Anicuța Manu și un ziar francez din București, redactat de Ulysse de Marsillac, avînd colaborator pe Frédéric Damé (*La poésie nouvelle en France*, etc.), Émile Hirsch, un L. de C.***, etc. Aici diminutivul Anicuța din sufletul simțitor intim al scriitorului român s'a prefăcut în «M-me Anica Mano, née Ghica». Altfel, n'ai ce zice, ziarul spune bine, că nu bielșugul favoarii sortii a făcut-o un idol al lumii sale, ci deșteptăciunea, bunătatea, afabilitatea și toate «dumnezeieștile gingășii, care fac din femeie chipul cel mai curat al Dumnezeirii».

Așa era sufletul care ținuse să dea — cum se mai zice aici — salonului Anicuței un «caracter particular», anume «adoptînd din civilizația străinătății ce aceasta avea *mai bun*, dar păstrînd tradițiile vechi ale patriei românești, ca niște relicvii prețioase într'un sanctuar venerat».

Simplu, elocvent. Dar despre raportul Anicuței cu literatura română, — nici-o vorbă. Cu toate acestea îi sîntem recunoscători lui Marsillac, că ni-a descris și el sufletul, în care acel raport prinsese rădăcini hrănite, nu numai de simțiri generale-omenești, ci și de simțiri particulare-românești.

*

Literatura română caută astăzi drumuri, care s'o ducă *în sus*, cu tot graiul său neaoși românesc. Ea așteaptă vremea în care păturile de sus să depună iarăși în același neaoș grai ce cugetă, cesimt, pe înțelesul tuturor. Dacă literații cer aceasta, e de presupus că admit sincer și premisa că simțiri și cugetări există. Să nu aibă marele neam românesc nici-un *drept* de-a cere ca *el* să le-audă mai întiiu, în limba sa?!
 * ,

Anicuța Manu înțelesese acest adevăr. Și, dacă nu producea, — proteja. De-aceia m'am crezut dator să-î reamintesc faptele, tocmai acum, la timp.

După furtună raza cea mai veselă, mai fragedă este cea care sparge norii mai întâiu. După furtuna dela 13 Martie, care nu trebuie să dezbine, ci să unească, iată, v'arăt și unora și altora o rază de-acelea fragede și vesele: o chiamă Anicuța Manu.

Cine merge după raze, se va întâlni și cu soare cald și dătător de viață.

G. BOGDAN-DUICĂ.

NEVASTA CREDINCIOASA.

De vale la fântină,
Sub plopul cel răzleț,
De vale la fântină
A stat un călăreț.

A stat, și calu-i negru,
Ca noaptea de frumos,
E alb întreg de spumă
De sus și pînă jos.

De vale la fântină
Sub plopul cel răzleț,
De vale la fântină
A stat un călăreț.

«Bujorule de fată,
Lung drum e înapoi —
Din ciutura ta plină
Ne lași să bem și noi?»

Ea ciutura o pleacă,
Și, făr'a se uita,
Ea ciutura o pleacă,
Și prinde-a suspina.

— «Bujorule de fată,
De ce plîngi și suspini,
Și nu privești în ochii
Drumeților străini?»

— «Sint șapte ani în capăt
Acuma la Florii,
De cînd mi-i dus bărbatul
Supt steag în bătălii.

«Sint șapte ani în capăt,
Și-acuma mă gîndesc
De n'o veni, la anul,
Să mă călugăresc.»

— «De ce s'aștepți zădarnic
Cînd dînsul a murit:
Pomenele și popii
Eū singur le-am plătit.»

— «De ți-ai făcut pomană,
Îți voiū plăti 'nsutit.
Pomenele și popii,
Și tot ce-ai cheltuit.»

— «Atuncea pe de-asupra
Să știi că la 'ngropat,
Ți-am sărutat bărbatul:
Să-mi dai și-un sărutat.»

— «Pomenele și popii
Ți le-oiū plăti 'nsutit;
Dar bietelesăruturi
De mult s'au veștejit.»

— «Ah, bucură-te dragă,
Căci eu sînt cel ce-l plîngi;
Nu-ți recunoști inelul
La locul minii stîngi?»

— «Într'adevăr inelul
Îl ai la fel cu el.
Dar nu sînt oare toate
Inelele la fel? —

— «În fața porții tale
Doi dafini înfloriți,
Și-aruncă flori tot anul
Ca doi îndrăgostiți.»

— «Așa-î, dar cine n'are,
La noi cit de sărac,
O floare'n geam, și'n poartă,
O umbră de copac?»

«Pologul tău e-albastru,
Iar, noaptea, de-desupt,
O candelă de fildeș
-Veghiază ne'ntrerupt.»

— «O știi, căci am vecine
La vorbă cu îndemn,
De vreai să cred, tu spune-mi,
Am eu pe trup vre-un semn?»

— «Aveai supt sîn o fragă,
Cum vreai s'o fi uitat;
Cum vreai cînd într'atita
De mult te-am sărutat?»

— «Te cred acuma, tu ești
Iubitul meu pierdut,
Supt candela de fildeș,
Tu singur mai văzut.»

D. ANGHEL.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Scriitorii romîni și învățăturile zilelor din urmă.

Sînt literaturî care n'au nici-o altă chemare decît a înfățișa frumosul prin cîntec sau prin povestire. Le au în rîndul întăiū acele popoare foarte înnaintate în cultură, foarte bine orînduite și unite pe deplin, în clasele, ca și în Ținuturile lor, popoarele acelea care trebuie să aibă numai grija de a păstra un Stat unic, o societate armonioasă, o harnică muncă obștească și o singură conștiință a tuturor. Într'o asemenea literatură se pot pronunța cît de hotărît oricîte deosebiri individuale, oricîte porniri, chefuri și ciudățeni ale deosebiților scriitorî. Fără ca aceasta să fie bine și drept, — orice închinător al frumuseții întrupate în cuvinte are toată îngăduirea să se încludă în «turnul de fildeș» al finții sale însăși și, sau să înnalțe de acolo rugăciunile sale către idealul desăvîrșirii în artă, sau să arunce de pe ferestruicile înguste care împiedecă vederea lîmpede a lucrurilor din afară, săgețile luptătorului fără țintă, care-și risipește vitejia în vînt. Criticii n'au în asemenea literaturî nici-un rost de îndrumare, ei nu sînt datorî să știe nimic alta decît opera ale cărei drepturi la frumuseță sînt chemați să le judece. Trecutul, viitorul, ca și totalul împrejurărilor de față ale poporului lor, ale societății lor,

pot să li fie străine. Ei se pot juca după voie cu note personale, făcînd să zboare în lume păreri individuale și schimbăcioase, *impresii* pline de frăgezime și de noutate, dar fără nici-un fel de trăinicie în ele; ei pot să-și aleagă față de scrisul vechiū sau nouū o atitudine despre care cred că li șede bine. Ei aū întru cîtva dreptul de a se privi mai mult ca scriitori, mai mult ca artiști și poeți ei înși, decît ca judecători, sfătuitoři și călăuzi. Nime nu-î ține prea mult de rău cînd ei dezvelesc zilnic publicului, care face haz, pentru că ei știū să împungă isteț și să strecoare dibaciū, fel de fel de lucruri în legătură cu prietenia de ieri, cu dușmănia de mîni, cu întîmplările de frăție sau de gilceavă ale ceasului care trece. Criticul stă, firește, și acolo, cu atît mai sus, cu cît are mai mult caracter, dar nu e pentru dînsul indispensabil să aibă un caracter, — cu atît mai puțin să aibă un ideal, chiar unul mai înalt decît cel estetic, și să lupte pentru dînsul.

De fapt, și în astfel de literaturi ale Apusului este oarecare părăsire de datorii, venită din neînțelegere și din neprevvedere. Cum pot juca oare în haine candidе, cu cununile de flori pe frunte, cum pot schimba între ei ironii ateniene scriitorii unei lumi răzimate pe multă păgînă, în care **totuși sînt mai oproșiți** tocmai sutele de milioane de oameni, adese ori așa de bine înzestrați și așa de buni, cari pun mușchi și mintea lor în slujba marii funcțiuni sociale a muncii! De aceia, literatura polonă cu Sienkewicz, literatura rusească cu Dostoievski și Tolstoi, literatura norvegiană cu Ibsen aū altă trecere astăzi și vor avea altă prețuire mîne, căci sînt literaturi ale *datoriei naționale și sociale*, limpede văzute și inimos apărute, fiindcă ele țin samă, înaintea oricărui alt fapt, de acela că orice om trăiește între toți oamenii, — prin ei, pe de o parte, pentru ei, pe de alta.

Dar popoarele sfășiate, popoarele rupte în clase ce nu se înțeleg și se dușmănesc tocmai pentru aceasta, popoarele care nu sînt adunate nici în jurul unui steag național, nici în jurul unui steag cultural, popoarele pe care în fiecă zi le zguduie o primejdie, le oprește o piedecă, pe cînd din toate părțile le imbulzesc dușmanii, — State mari și lacome, popoare deplin dezvoltate, care trimet spre cucerire oameni conștienți, harnici și luminați, ce vin în semnul, ce nu se poate răspinge, al muncii —, popoarele acelea cum pot ele oare să se mulțamească cu o literatură de migăleli și de toane, cu o literatură de căzniri maimuțarești, cu o critică ce dă cît îi dai, ce aruncă la fiecare dată în cumpăna dreptății plumbul grosolan al patimii? Cum se poate împăca un asemenea popor ca al nostru, care are toată nevoia de

stringerea laolaltă a sufletelor, de înnăbușirea patimilor, de înfrățirea pentru cele mai înalte scopuri, un popor, care are toată nevoia de o *singură oaste mare*, cu aceste cete răzlețe care se batjocuresc și se hărățesc, față de dușmanul de afară și față de dușmanul dinnăuntru — acel dușman pe care limba noastră, literatura noastră l-a văzut chiar ieri, când pentru el s'a bătuț în cap și s'a împuns în coastă tinerii luminați ai Romăniei —, față de acești doi dușmani, străinul ce domnește peste hotar și înstrăinatul ce domnește în țara romănească însăși?

De cîtiva ani încoace s'a făcut la noi o alegere între oameni, între idei și sentimente, care a dat rezultate trainice, pe care nici viitorul nu le va îndrepta. A fost o lămurire, — cu luptă, firește, cu suferințe, cu jigniri. Din ea ar fi trebuit să iasă în folosul țerii, neamului și culturii, o frăție, dacă nu a oamenilor, măcar a scrisului romănesc cinstit, care nu e al celor ce aștern slove pe hirtie, ci, îndată ce e merit publicului, este al acestui public și trebuie să se înfățișeze cu toată dreptatea și cuviința, cu toată evlavia față de simțirile mari și sfinte ale acestui public care e de fapt un popor întreg, ce dovedește zilnic că vrea, că poate să trăiască în forme proprii. Pentru mîndria unuia și a altuia, pentru o vorbă înțeleasă strîmb și spusă pe dos s'a ivit destule dușmăni în acel cerc care trebuie să fie închis unor asemenea înriuriri, în cercul *literaturii naționale militante*. Acea mulțime care s'a luptat la 13 Mart pentru demnitatea neamului, acea și mai mare mulțime care aclamă astăzi izbînda aș trimes un îndemn, o învățătură, — aceia *de a uita de noi și de a gîndi la dinșii*, de a jertfi nimicurile noastre pentru măreția scopurilor pe care acei oameni mulți și cinstiți cari nu scriu și nu se mîndresc cu scrisul, înțeleg să le apere și să le ajute cu o nemărgenită iubire.

Pare că o eră nouă se deschide cu această ivire luptătoare a unui public național. Și în această eră acela-și va cîștiga mai multe merite și va putea face mai mult bine care va asculta de învățăturile din urmă, luptînd în literatură mai hotărît și mai senin pentru neam.

N. IORGA.

O CUGETARE

În orice mișcare colectivă este o idee, este adausul personal ce vine de la fiecare și mai este ceva, bun sau rău, care se coboară neprevestit și hotărește. Aceia e *vox Dei*, glasul lui Dumnezeu.

X.

*

SCUFUNDĂTORUL

Imitație liberă după SCHILLER¹.

«Vestiți cavaleri și scutari, din toți care
 «in clocot-l surd al vârtejului sare ?
 «Un antic păhar slobozit-am în unde.
 «Adîncă viltoare acum îl ascunde.
 «Acel ce afară-l va scoate, trăiască!
 «Păharul de preț ca răsplătă-și oprească.»

Vorbi atotrednicul rege, și iată
 De sus, de pe stîncă din ferm înmăltăță,
 În gura Caribdei păharul răpède,
 Și glasuri din nou, rostit tare, purcede:
 «Întreb, cavaleri și scutari, din toți, care
 Cutează să facă această ncerare?»

Mulțimea pe regele ei îl ascultă,
 Privind a vîltorii neliniște multă.
 Ispita, se vede, pe nimeni nu'mbie
 Stăpîn prețiosului dar să derie.
 Și regele face a treiăntrebare:
 «Nici-unul din toată mulțimea nu sare?»

Aceiași adîncă tăcere; de-odată
 Un tînr sfios, dar vioii se arată.
 Grăbit, el desface din nod cingătoarea
 Și gata rămîne să ncerce prinsoura.
 Iar toți din mulțime ce față veniră,
 Spre el cu uimire privind, îl admiră.

Pe marginea stîncii istețul se pleacă.
 În gura vîltorii privirea-și înneacă.
 Caribda tifornic acum se frămîntă.
 Năprasnice valuri din fund i s'arintă
 Și luptă încing cu o vrajbă ne bună
 Ca vrajba ce arde în nori de furtună.

Vîrtejul înneacă vîzduhul de larmă.
 Se umflă, spunează, în valuri se farmă
 Și val după val prigonesc laolaltă,
 Sar jocuri de ape și pulbere saltă.
 Ai crede că vezi în a sa frămîntare.
 Cum capătă naștere mare din mare.

Urgia-î sălbatecă totuși descrește.
 Supt albele spume se întrezărește
 Un negru gitlej, de a cărui măsură
 Te sperii: îți pare a iadului gură.
 Vrăjbitel valuri din el aruncate
 În vasta-î cuprindere cad împăcate.

Spre ceruri îndreaptă voinicul privirea.
 Asupra-î li chiamă smerit ocrotirea.
 În urmă... deodată un fîpăt de frică
 Și plesnet de ape spre ferm se ridică.
 Istețul supt valuri s'a dus, și vîrtejul
 Asupra-î plesnind își închise gitlejul.

Pe mare domnește o pace adîncă.
 Supt valuri furtuna răzbubue încă.
 Din martorii faței cînd unul îi zice,
 Cînd altul: «Adio, adio, voinice!»
 În jos al vîrtejului vuiet coboară.
 Mihnire de moarte pe toți îi doboară.

«O, strigă un altul, corona de rege
 «Arunc'o în mare și publică lege
 «Că cel ce o cată va fi să domnească,
 «Din apă nu-ți mîntuie corona regească.
 «Căci ce se petrece în neagra genune
 «Nu e nimănu în putință a spune.

«Alunecă năvi nu arare'n viltoare,
 «Dar cine văzu întorcîndu-se, oare,
 «Maî mult de cît punți și catarge zdrelite:
 «Mormintul de-apururi tot restu-l înghite!»
 Al apelor vuiet din nou se n'tărește
 În gura prăpăstiei vrajba sporește.

Vîrtejul înneacă vîzduhul de larmă.
 Se umflă, spunează, în valuri se farmă,
 Și val după val prigonesc laolaltă,
 Sar jocuri de ape și pulbere saltă.
 Ai crede că vezi în a sa frămîntare
 Cum capătă naștere mare din mare.

Și iată: un braț se străvede prin apă,
 Un git de asupra-î asemenea scapă:
 E tînrul: vine în salturi încete,
 Pe față purtînd a izbînzii pecete.
 Cu mîile valuri supt piept el răpède.
 În stînga păharul de preț i se vede.

Cereasca lumină cu sete o soarbe,
 Cînd iese din fundul prăpăstiei oarbe.
 Mulțimea se bucură, glasuri răsună:
 «Priviți-l că vine din neagra genună.
 «Al ei fără margini mormint nu-l încap.
 «Înrîns-a în lupta cu multele ape.»

¹ Imitația liberă e, de fapt, în multe locuri, o nouă și prea frumoasă poezie.

Cu zgomote surde mulțimea petrece.
La rege el vine genunchiul să-și plece.
Păharul i'ntinde cu față smerită.
Semn regele face: copila-î iubită
În umple cu vinul ce-alină durere.
Voinicul-l ridică; se face tăcere:

«Puternicul rege anî mulți stăpinesc
«Slărita mulțime ce stă să privească.
«Dar una cu iadul e vasta viltoare.
«La zei nu se cere minuni uimitoare.
«Nu trebuie omul să cerce să'nvețe
«Ce zei în neguri ascund, din blindețe.

«Fuii dus în viltoare cu zbor de săgeată.
«Un val cu mișcare necum mai încaută
«Ponciș mă răpede spre zidul de stîncă;
«Un altul cu goană mă răpede încă
«Mă iea și în scurte vîrtejuri mă poartă.
«Simțiam că se leagă de-a lui a mea soartă.

«Atunci Dumnezeu în a sa îndurare,
«Cînd vîntul pierzării sufla cu turbare,
«Alături în stîncă un loc îmi arată:
«În el zbuciumarea mi-a fost ușurată.
«În el și păharul de preț răsărise:
«Un ram de mărgean din vîrtej îl oprise.

«Supt mine zăriam adîncimî nesfîrșite,
«A' căror cuprînderî păreau liniștite,
«Doar sunetul apei bătea la ureche;
«Ci monștrii de mare cei fără păreche
«Plutiau laolaltă în salturi ușoare,
«Mărînd strășnicia din vasta viltoare.

«În ea mă simțiam că-s de oameni departe
«Precum de viață e veșnica moarte.
«Nimic nu răzbia din a lumii mișcare.
«Ci razna mă uit cum în sinul de mare
«Zecimî de tentacule monștrii își poartă
«Și mult mă cutremură maștera soartă.

«Iar monștrii se'n drumă spre mine grămădă
«Și lacomi încearcă să muște din pradă.
«Mărgeanul de razin din mină îmi scapă,
«Dar tocmai se'ntoarse vîrtejul de apă.
«Cu multă putere el iar mă înhață,
«Și iată din nou m'aduce la viață.»

L-admiră puternicul rege și-î zice:
«Păharul acesta al tău e, roinică.
«Îți dau și inelul cu cincî nestemate
«Ascemenea căror nu-s alte lucrare;
«Din nou te cufundă în neagra gemne
«Și cele ce aști în ea, mi le spune.»

Copila pe rege-l ascultă cu milă
Și-î zice rugîndu-l frumoașa copilă:
«De rîndul acesta prinsoara e crudă.
«Ajunge întîia-î destoinică trudă.
«Tăria-i de suflet e fără păreche.
«Povestea nefricelî de moarte nu-î veche.»

Dar regele mîndru la faptă purcede,
În gura viltorii păharul răpede
Și strigă: «Acuma tu iarăși îl scoate
«Și lumii din juru-ți frunțaș te socoate,
«Căci regele vesel își dă de mireasă
«Pe cea care-ți poartă o grijă aleasă.»

Voinicul își simte puterea cum crește.
Privirea-î vioaie mă viu licărește.
El rede cum iute se schimbă la față
Copila și cade pe moalea verdeață,
Și, rînd să cîștige frumoașa răsplată,
Cu moartea din valuri dă piept încodată.

Al apelor clocot vîzduhul înneacă,
Pe marginea stîncii mulțimea se pleacă.
Spre gura viltorii privirea-și așine.
Spumează vîrtejul, se umflă, revine
Și, iarăși, sporește de-alungul și latul,
Dar nu mă aduce pe mult așteptatul.

C. TEODORESCU.

ÎN GRĂDINĂ

În colț de grădină copila
Culege bujorii și-î strînge,
În chite-i adună și plînge;
— Ca voi și viața-mi s'a frînge,
Cum frîntă mi-î mila !...

Căci azi doar mi-a smuls de vecie
Pe-alesu-mi cea moarte ncruntată.
Vă smulg dar și eu de-astă-dată,
Podoabă să-î fiți sîngerată
Ca inima-mi mie !...

I. M. MARINESCU.

O DUPĂ-AMIAZĂ LA SINAI A ¹.

Sus, pe muntele Furnica, pită între ghirlande de iederă și deasă umbră de brad, — aicea, într'o casă mică, albă, cu acoperișul țuguiat de șindrilă, stă *Moșul*, literatul, polemistul temut, criticul sănătos și clar, *Ion Gorun*.

E către sfârșitul lui Septembrie, o zi frumoasă de toamnă, limpede, călduță. Aerul dulce e încărcat de tristețea florilor ce nu mai sînt. O așa vreme nu te îndeamnă să șezi închis în casă, și într'adevăr, dincolo de puntea aruncată peste vâlcea, care leagă așa de poetic ograda de curtea codrului, supt copaci, la o masă de țară, îl zăresc lucrînd, cu capul în hîrtii...

Apucasem să trag clopoțelul; adăstam în prag. Îmi deschide doamna Hodoș, una dintre cele mai miloase și mai bune ființe din cîte cunosc... Veselă, primitoare, mirată par'că d'innainte de ce-am să spui, așteaptă cu o înclinare de cap, familiară d-sale, cu mîinile împreunate.

Vorbim, și cîteodată privesc spre pădure.

Frămîntătorul de idei scrie cu capul în jos, aplecat ca de povară.

— Lui Alexandru grozav îi place Sinaia... Aș rămînea și eu bucurasă, dacă n'ar fi iernile... Pe mine frigul m'adoarme, îmi ia toate forțele... El însă umblă numai în haină, doarme cu fereștile deschise; nu-î pasă...

Vorbește apăsător; în voce are ceva energic. Cineva ni taie vorbirea.

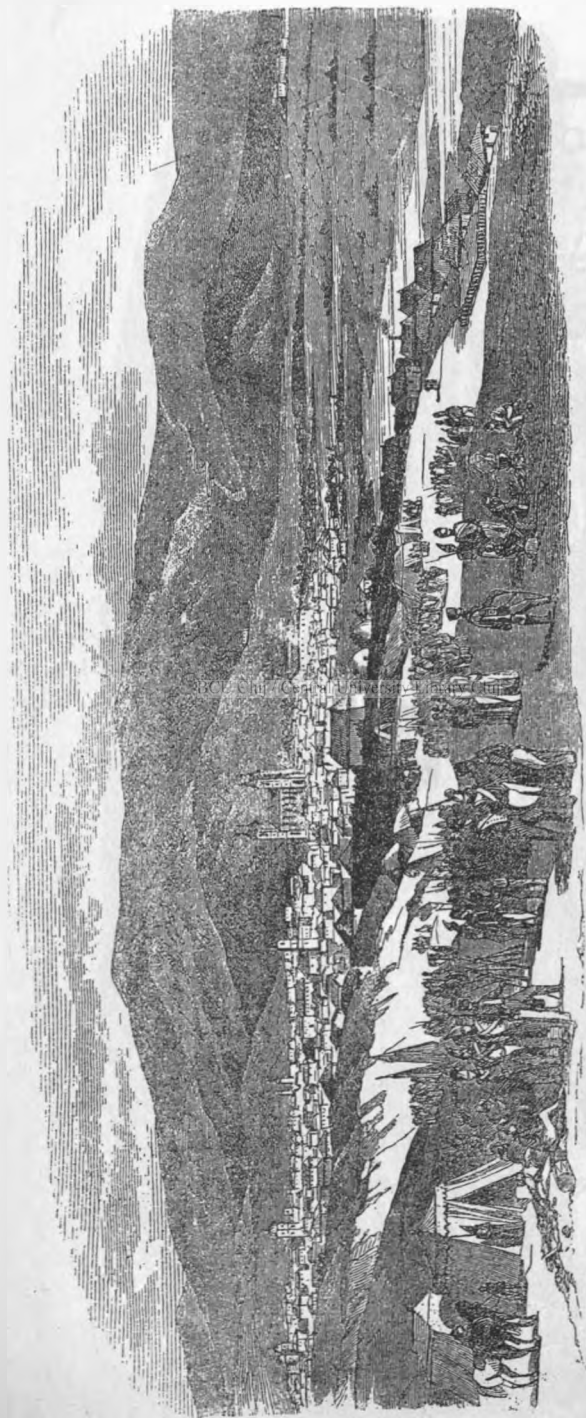
E aproape de amiază; în gospodăriile socotite, gazda trebuie să-și arunce ochii la una, la alta.

— Să-l lăsăm să termine pe Alexandru. Pe urmă e al nostru...

Mă uit pe fereastra deschisă, afară, la eterna verdeață a brazilor. Ciudat, cum acest singur cuvînt: Sinaia îți spune frumoasele preumblări prin vechi galerii de frunze, lungile popasuri într'un ochi de dumbravă, pe iarbă; rostindu-l, ți-e dor de aier proaspăt, la auzul lui ți se face poftă de apa izvoarelor reci...

E tîrziu, oaspeții s'au împrăștiat. Nu mă întilnești căutături aruncate peste umăr; cei cari încetau vorba și te priviau cu despreț, cînd trecea pe alătura, ca și cum ai fi turburat discreția unei grădini particulare, s'au dus; ridiculele drepturi senioriale au încetat odată cu

¹ Această schiță face parte dintr'o serie de portrete ale scriitorilor de astăzi, pe care d. Cioflec le zugrăvește cu o deosebită iubire înțelegătoare. Cele mai multe au apărut în *Lucaefărul* din Pesta. Ele vor fi de un mare folos și ca mijloace de informație pentru viitorul istoric al literaturii timpurilor noastre.

Iași din 1850 (după Bouquet).

UNIVERSITY OF CLUJ-NAPOCA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

(GRANIȚA PRUTULUI ÎN 1830 (după același)).

Central University Library Cluj

plecarea lor... Sinaia, vara, este locul unde te simți cel mai străin în țara ta... Prin frunziș, zăresc balconul unei vile, coperișul unei case cu țiglă, departe, două hornuri mari cari fumegă... Cum e acuma, părăsită, solitară, Sinaia e mai ospitalieră.

Se ridică, își adună foile una câte una. Cu capul gol vine către casă. Pe punte se oprește, cu mâinile la spate, încearcă depărtările, pătrunde semnele vremii...

Îi ies înaintea.

Îmi întinde mâna. O primire potolită, simplă:

— Ai venit pe la noi...

Bine legat, larg în spete, înalt, vorbește încet, aproape șoptește. Glasul e suptire, argintiu.

— Lucram în pădure. Privești la nourii cari trec, la brazii cuminți... Ei nu fac politică, nici critică... Poesia lor nu seamănă cu cea din cărți...

Scoate ochelarii, îi șterge răpede cu batista albă:

— La București întâlnești pe cine nu vrea, fumezi mult, stai târziu, cafele după cafele...

Fiecare din aceste frase scurte, înadins întrerupte, sînt întovărășite de mici semne din mâna dreaptă. În mișcările măsurate, degetele lungi, care se împreună și se înalță ca să-ți dea silueta unui copac, delicateța cu care se mișcă pentru a-ți arăta creșterea unei flori, mâna plină de expresie care evocă forma armonioasă a lucrurilor, — nu știu, orî nu-mi dau seama bine, dar mâna aceea albă care dă vorbirii nuanțe inexprimabile în scris, de sigur *gîndește*.

*

E mare, e viguros, adus puțin de spate. Figura rotundă, palidă, arsă de soare, se prelungește printr'o barba mică, creață. Părul negru, mătășos, în inele neregulate, cade peste fruntea puternică. Ochiu puțin umezi, bombați din dorința exagerată de-a ști în mod precis tot ce-î incunjoară; nici calzi, nici aspri; de multe ori sînt întunecați, îți vorbesc parcă de lucruri ce nu mai sînt... De supt greutatea frunții, mă privesc cu un aier de oboesală, cu acea căutătură dusă, stăpînită parcă de-o preocupare fixă, tainică.

*

Doamna Hodoș ni arată masa pusă. Printre convorbiri amicale, rustice ca și pînzătura albă de in, luăm dejunul. Pinea de casă, rumenită în sobă, miroase a grîu nou, măcinat de curînd.

Ce bine te simți în casa asta a lui Dumnezeu, cînd vorbești fără

nică-o sfilă, intim și sincer, cu coatele pe masă între coșul de pine și cana cu vin!

Trecem în odaia cea mare, alături. Interior modest de oameni cum-păniți, cari nu-și pun toată fericirea în oglinzi și'n scaune. O garoaafă râde la fereastră. În perdelele albe, lungi, s'a prins un fluture cu aripile de dantelă și n'are să măi poată zbura nici-odată. În părete, un peisaj posomorît de Grigorescu, cum arare ori a făcut seninul maiestru.

În filigene de pămînt, roșii, cu semiluna răsturnată, ni-aduce cafeaua. Gorun pune picături în ceașcă, — o imperceptibilă batjocură îi mijește pe buze:

— Asta-î rom de la domnul Mateescu... Nu cunoști pe domnul George Mateescu?! Mateescu, băcanul, pe care-l felicită Caragiale la ziua onomastică, la anul nou... cu cîte-o ilustrată... Cînd trimet servitoarea, domnul Mateescu, grav, strigă după teșghea: «să-î dați fetei rom de care puiū eū în ceaiū!»

Unde pot eū reproduce intonația spirituală, acea interpretare inteligentă, cînd fiecare vorbă e o tresărire nouă.

Vine vorba de poezie:

— ...Într'o bucată literară să nu se simtă munca depusă de artist, cum nu simțim aierul care ne face să trăim... Să nu se vază... Poetul tînar, cîtă vreme nu-și dă seama de toată valoarea poeziilor lui și-î modest, scrie frumos...

În colțul gurii se zărește o tremurare, ca un zîmbet, ca un suris al minții:

— Talentul nu se pune la vot, să-l obții cu majoritate. Este ori nu este?! Poesia nu-î o proprietate, nu poate fi a unuia singur... În nică-un chip nu poți să impui: «D-ta fă asta, da asta să n'o faci!». Sclăvia nu-î bună nici în literatură... Scrie ce vreai, și cum crezi: libertate!»

Trăgîndu-și manșetele, își pipăie nervos gulerul, cravata, se șterge pe frunte cu două degete: — ... S'aū epuisat subiectele?! «Aș scrie și n'am ce?!» Cîntă pădurile, oceanul, norii, vijeliile, stelele... Nu-ți place nică așa; blestemă, dar blestemă frumos!»

Cu pași greoi, îndesați, se plimbă de la ușă la fereastră. Cu capul în pămînt, zdrobește trandafirii mari, roșii, desemnați pe covorul întins în mijlocul casei...

Este singurul triumfător pe care-l văz mergînd cu capul în jos... Vorbim de educația artistică: — Elevilor, să nu li se arate de cît părțile bune ale autorilor. Desordinea vieții lor nu interesează. Îi dai dulceața: să-î pui și o picătură de amărăciune?! Ce fac uni profesori, e cum ai spune: De la urs avem cutare foloase, cutare stricăciuni...

Elevii să spuie ce li-a plăcut, ce-î frumos după ei, ce i-a impresionat. Profesorii de limba română prepară candidați pentru coșurile redacțiilor... Nouă ni trebuie cetitori. Școala să formeze cetitori, nu poeți, scriitori. Aceia se fac ei singuri; să nu ducem grija lor.»

Ochii doamnei Hodoș, gata în totdeauna să se înlătrimeze, nu mai văd adevăratul contur al lucrurilor, ocolesc pe ai noștri.

Mă gîndesc: Ce adăpost frumos și ce odihnă pentru toată viața lingă acest om tare, energic și independent, neînfrînt de nimeni! Lui Gorun îi lipsește ambiția de a tiranisa, jugul lui are frîne de poezie... Și, de cauți cu băgare de seamă, dintr'o întorsătură a glasului, dintr'o clipire a pleoapelor, din felul cum iea un lucru de pe birou și-l pune mai alături, cu simțirea aceea misterioasă de-a ghici, pe care o ai de la cei duși și uitați, găsești partea slabă, spărtura invisibilă pe unde ai putea pătrunde, pe unde ai putea clăti și răsturna acest uriaș: *inima!* Supt înfăușarea ursuză, de crezi că n'ai să te poți apropia nici-odată de el, omul care pune atita rînduială și logică în afecțiile sale, este un *sentimental*.

*

Exercițiul îndelung pe tema lucrurilor literare, marea lui inteligență, l-au făcut să fie un critic viguros. Cînd îi cade în mînă o carte, cu un simț special deschide tocmai unde e buba. Cetește; răsucindu-și barba, suride, nu ca Mefisto, ci ca savantul stăpîn pe toate însușirile lui, care, cu obloanele trase, sigur de reușită, așteaptă fără pripă ca potrivirea misterioasă de vorbe presărate pe hîrtie, dificilă une ori, încurcată nici-odată, să-și facă efectul. Frasa tivită, cu multe întorsături, innadins, dîndu-și perfect seama că aceasta-î numai un capriciu.

— Scriu o pagină... Ici o lumină, colo o umbră... O prînz în părete, ca pe un tablou... Mulți n'o înțeleg... Eă am scris-o. Mie-mi place!

În adevăr, găsești perioade construite cu așezată tilcuire, legate, vibrante. Mîntea noastră, dedată mai mult cu lucruri obișnuite, nu-și dă osteneala să priceapă. Cetîndu-le încă odată, cu atenție, vezi o strînsă unitate intelectuală, întilnești zeci de lucruri spuse sobru, discret, adînc.

*

Dintr'o prea frumoasă scrisoare a iubitului nostru poet Vlahuță, culeg cu pietate: «Sînt la Palaz, un sat vechiu turcesc — șase kilometri de la Constanța. Casa în care staă, e la marginea unui lac frumos, pe care-l trec cu barca în fiecare dimineață, pentru a mă duce la plaja Mamaia, unde mă scald în mare și mă prăjesc apoi la soare, pe nisipul mărunt și fierbinte, pîn' mă răzbește foamea.

În barcă, și la dus și la întors, cetesc — de două zile — «Alb și Negru». Cetesc tare. Nevasta și copiii ascultă cu luare aminte. E liniște. Lopețile se înfig și ies din apă încet, încet, parcă 'nadins s'ar păzi să nu turbure *închinarea* noastră. Eă sînt un vechiū admirator al acestuī talent. Nici-odată însă nu l-am înțeles ca acum, și nici-odată n'am putut vedea mai bine și mai adînc în sufletul lui de artist. Ce lucruri frumoase spune, dragul meu prieten, și ce mult spune în așa de puține cuvinte, dar cu cîtă scumpătate cîntărite!... În paginile astea, în minunatele pagini din «Alb și Negru», găsesc de astă dată, mai mult decît oricînd, pe scriitorul mare și puternic, pe artistul cel într'adevăr chemat, care, nu pentru gustul mulțimii și al vremii de acum, își spune cuvîntul, ci pentru *el*, și cel mult pentru un suflet potrivit cu al lui, care se va găsi peste zece, peste o sută de ani, în vre-un colț al lumii, și în care cuvîntul lui va intra, ca o sămîntă bună într'un pămînt bun, și va încolți, și va rodi — lumină și viață nouă, izvorite din puterea de fecunditate a operei eterne.»

*

Ironia lui nu este nici rea, nici uricioasă. În discuțiuni n'are o logică elementară, ci o logică plină de fantasmă, variată. Nu găsești la Gorun înțelesuri sucite; fără să strice echilibrul sufletesc pe care-l avem despre lucruri, respectă totdeauna și ritmul și ordinea firească a vieții:

— Spiritul este apropierea neașteptată; trebuie să se potrivească cu ideia, cu omul și cu toate împrejurările momentane, — altfel, este insultă, mojiție.

*

Din polemică a făcut la noi un gen literar. În această luptă, cînd ascunsă, cînd fățișă, continuă, îndîrjită, a ieșit totdeauna d'asupra. Gorun nu atacă o suprafață întinsă, largă; cîmpul lui este limitat, de multe ori un punct, cel mai dureros. Până acum n'a făcut o singură împunsătură greșită. La început, înțepătura pare trecătoare; de ce trece însă, ustură. El ține un condei care n'a fost niciodată ciomag.

*

Ne pregătim să ieșim, mergem pe munte. Suim Furnica, încet. Cum înaintăm aplecați, aproape, îmi pune mîna pe umăr, acolo unde poartă flăcăii flinta. Mă întrebă, făcîndu-mi semu`din cap către codri:

- Știi să dai la țintă?
- ...Da.
- Bine?

Simțiam stăruința întrebării ; nepotul lui popa Balint îmi căuta ochii :
— Trebuie ! avem nevoie de țintași !

*

Ne apropiem de ultima casă, poposim o clipă :

— Mai sus e frumos ! Vara, când începe lumea să vie, fug, mă ascund, umblu prin munți...

Trecem pe lângă castel. Peșul alunecă la vale, — pe-o potecuță îngustă, supt ramuri, ne strecurăm...

În luminiș, departe, vedem Caraimanul măreț ca o închipuire temeinică a lucrurilor ce durează și nu se prefac ușor :

— Cît e el de mare, da' tot eă îl judec...

— Și nu răspunde, tace.

— Dacă tace, el e mai tare...

Singurătatea munților primenește sufletele noastre, — limpezite, ușoare, odihnesc pe înălțimile din față, spre vârful *Cumpăna* :

— Acolo să stăm odată, să ne facem ciobani...

*

Pentru noi, Ion Gorun este și rămîne *Moșul de la Roșia*. Înflăcărat și cult, cum e toată ginta Hodoșeștilor, este unul din urzitorii vremurilor viitoare. El reprezintă în inimile noastre tot acel întunecat popor de mineri din munții Abrudului, dirji la nevoie, scumpi la vorbă, ca și cum seculara tăcere a codrilor li-ar fi șters din minte cuvintele cari nu înseamnă luptă, bărbăție, izbîndă. Vorbele lui sfinte, de la despărțire, le scriu aci, ca pe-o rugăciune :

— *Romînul rabdă, dar ține minte !*

V. CIOFLEC.

IUBIRE

Sus la crișma de pe culme s'a oprit o mîndră ceată :

Un Craiî chipeș cu suite-î se întorc din vînătoare...

Stau rîzînd la masa'ntinsă, supt amurg duios de soare,

Șo copilă vin li-aduce și pe fața-î zîmbitoare

Înfloresc bujorii roșii, cînd cel Craiî în ochi îi cată.

— *Ce săgeți ai tu, frumoaso !... prins-a el, ca să glumească —*

Din arcașii miei de-ai cea, zău, mă prind pe-o cupă plină,

Că nu-î unul să dea rană ce'n vecie nu s'alină,

Cum dai tu !... — Aprins de doru-î, el în față-î se închină,

Și ea'n jos privirea-și ține : nu mai poate să-l privească...

Și rîd veselî toți arcașii... Unul numai dinții strînge
 Și, zdrobindu-și două lacrimi, locul grabnic părăsește...
 — Unde-î dus? — întrebă Craiul, și, spre fată cum privește,
 Mina-i prinde. Dar în clipă o săgeată crunt vuieste:
 Fata s'a 'ndoit ca floarea și-a căzut scaldat 'n sînge!...

I. M. MARINESCU.

ONOAREA OFİTERULUI ROMÎN

Cuvîntul *onoare* este înscris lîngă cuvîntul *patrie*, în vîrfurile drapelurilor și stindardelor regimentelor și batalioanelor noastre; vasele de război ale marinei poartă cuvintele *onoare și patrie*, înscrise în litere mari pe trupul lor.

Onoarea adică buna reputație, renumele armatei, ni este tot atît de scumpă ca și onoarea noastră individuală. Am auzit, am învățat că *onoarea militară* ar fi mai scumpă, mai înaltă decît onoarea altor medii sociale. Onoarea n'ar fi prin urmare aceeași pentru toți.

Într'adevăr ni se zice și ni se dovedește că noțiunea onoarei este schimbătoare, ca și obiceiurile și ideile diferitelor timpuri și popoare; vedem că, chiar în sînul unui singur popor, diferitele strate ale societății privesc onoarea din puncte de vedere deosebite; ba chiar în sînul unei și aceleiași comunități, această noțiune pare a varia de la individ la individ, cînd ea nu s'a stabilit printr'o hotărîre și lege comună, sau printr'un traiu întemeiat pe anumite principii morale: vedem că în chestiuni de onoare, codurile de duel sînt controversate și se discută care este cel mai autorizat dintre ele¹.

Totuși este cert că onoarea conține în toate timpurile un sîmbure invariabil.

Scopul acestor rînduri este de a cerceta acest element neschimbat, de a stabili pe această basă sigură noțiunea onoarei ostășești și de a arăta cum înțelegem onoarea ofițerului român.

O asemenea cercetare ni se pare cu atît mai necesară, cu cît noi toți avem sentimentul că nu se cade ca un ostaș, mai cu seamă un ofițer, să stea la îndoială și să interpreteze noțiunea onoarei militare.

Înainte de a intra în discuție, trebuie să stabilim un lucru: că noțiunea *onoarei* nu se acopere cu totul cu aceia a *cinstei*.

Legea *cinstei* este o lege *absolută*; *onoarea* este *relativă*.

Cinstea exclude orice discuție sau pricepere pedantică; *onoarea*, fiind un lucru exterior, este supusă unei orîi interpretărilor unui cod pedantic.

¹ Vezi Horia Rosetti, *Teoria sa și alfabetul crimei și codul duelului*, pp. 167—172. (Codul lui Chateaubillard și obligativitatea lui).

Cinstea se întemeiază pe principiile vechiului adagiu: *neminem laede, imo, quantum potes, iuva* («să nu faci rău nimănui, dar din răspuțeri să ajuți pe toți»); onoarea se întemeiază pe renumele, prestigiul, reputaținea noastră față de alții.

Cinstea cuprinde noțiunea onestității, scrupuloșității față de drepturile altora, buna-credință și lealitatea față de cuvântul dat; onoarea pe alocurea este salvată prin simpla observare a unor reguli convenționale exterioare, — chiar atunci cînd omul s'a arătat nedrept și puțin scrupulos.

Mulți au căutat să împace ambele noțiuni, care sînt atît de deosebite; un filosof¹ zice că «onoarea este buna reputaținea, cînd ea corespunde valorii interioare», iar altul² «onoarea este convingerea ce o are cineva despre valoarea sa, cînd această convingere este și oglinda părerii celorlalți»; Schopenhauer se roștește în mod caracteristic astfel: «onoarea, înțeleasă în sens obiectiv, este părerea altora asupra valorii noastre; în sens subiectiv, teama noastră de această părere».

Onoarea pricepută astfel este, cînd inatacabilă (d. p. onoarea înțeleasă ca valoare morală și ca conștiință a acestei vrednicii = cinstea), cînd atacabilă de orice dușman (d. p. renumele, prestigiul, demnitatea).

Putem acum să tragem acestei expunerii hotarele pe care ea nu le va depăși; ea este destinată a ne lămuri asupra onoarei exterioare, nu asupra celei lăuntrice, cinstei.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ce este onoarea?

Shakespeare pune într'o scenă celebră pe Falstaff să ni explice noțiunea ei în modul următor:

«Onoarea îmi zice că trebuie să înaintez. Dar, dacă onoarea face ca eu să mor? ce fac atunci? Onoarea poate oare să-mi lipească la loc piciorul, care mi se va tăia? Nu! Sau brațul? Nu! Dar durerile unei răni le poate alina onoarea? Nu! Onoarea nu se pricepe decî la chirurgie? Nu!

«Ce este onoarea? Un cuvînt! Ce înseamnă cuvîntul onoarea? Fum! — Frumoasă socoteală».

«Cine are onoarea? Acela care a murit Miercurea trecută: simțește el onoarea pe care o are? Nu! O aude oare? Nu! Decî onoarea nu se poate simți? Dar cei morți în tot cazul nu! Dar atunci ea trăiește poate cu cei vii? Nu! De ce, nu? Calomnia nu o lasă!»

«Decî, uu vroiesc onoarea».

«Onoarea nu este decît o firmă zugrăvită d'înaintea unui cortegiu de înmormîntare, și aceasta este concludsiunea catechismului meu».

(Henric IV. Partea I-a, act. V-a, sc. 1.)

Dar nu toată lumea încheie socotelile în mod așa de simplu și de glumeț, că bătrînul «poltron» Falstaff, a cărui filosofie este aproape identică cu a lui Moș Teacă.

¹ Rothe.

² Kōstlin.

Onoarea este pretutindenea un odor mult căutat, neprețuit și iubit. Vedem că, îndată ce mai mulți oameni se întovărășesc pentru un scop comun, se naște între dinșii noțiunea și sentimentul onoarei comune. Nefericit este acela care-și pierde onoarea; se simte fericit acela care o păstrează neatinsă. Chiar persoane necinstite, chiar criminalii întovărășiți pentru scopuri josnice, cu atât mai virtos haiducii își au onoarea lor specială. Limba germană posedă pentru a exprima acest fapt, un cuvânt caracteristic, cuvântul *Verbrecherehre*.

Cu cât o comunitate are interese mai morale, mai ideale, cu atât cea noțiune a onoarei este mai curată, mai măreață; ca exemple putem aduce în această privință, onoarea nobilimii timpurilor trecute și onoarea corpurilor ofițerești.

Onoarea este un odor; însă un odor ideal, nepipăit. Totuși acest odor este socotit mai prețios decât o comoară de aur și de pietre scumpe; aurul și banii se doresc și oamenii aleargă după ei uneori numai pentru a câștiga onoare. Onoarea valorează mult, nu numai în viața particulară, ci și în cea publică. Ea este mobilul puternic al multor fapte energice; ea este țelul către care tinde o sumă însemnată de muncă și de năzuință.

După reputația onorabilă, pe care o are o meserie, o profesiune, sau o funcțiune, o clasă socială, împărțim membrilor ei considerațiunea și stima noastră; valoarea unui om adese ori se apreciază, măsurându-l după onoarea de care se bucură comunitatea căreia el îi aparține; așa se întâmplă d. p. cu ofițerii.

A fi onorat, este dorința oricui; onoarea este pavăza omului în viață. Când onoarea este pierdută, totul este pierdut — mai cu seamă în armată; — căci cu onoarea, cu buna opiniune a altora se pierde partea cea mai strălucită a titlului său a galonului: autoritatea personală, prestigiul, renumele.

Onoarea este răsplata cea mai mare pentru acei cari s'au luptat pentru binele altora.

Pentru a salva onoarea, s'au săvârșit faptele cele mai vitejești; oamenii și-au jertfit chiar viața pentru ea; se obișnuiește în unele armate a se înscrie pe inele de argint trase pe prăjina drapelului numele eroilor căzuți, apărind simbolul, onoarea Regimentului lor.

Ni se vestește că, nu numai oamenii cu piele albă, dar și cei de rasă galbenă se sinucid când văd că și-au pierdut onoarea. Oamenii de rasă albă își dau cuvântul de onoare, adică pun cheazășie ce li este mai scump, când vor să se asigure mutual că spun adevărul. Numai întrebuintarea deasă a acestui cuvânt a făcut să scadă valoarea lui — precum se șterge efigia pe banii curenți, pînă, când, ei își pierd prețul lor; — astfel încît astăzi adese ori minciunile cele mai sfruntate sau lucrurile cele mai indiferente, se pun supt scutul *parolei de onoare*.

CRONICĂ

D. V. Pirvan publică și în broșură conferința sa «Unire», apărută întâiu în «Luceafărul». În ea se întîlnesc critice îndreptățite cu privire la stările de astăzi.

*

«Pentru adevăr și cinste, încercare asupra patologiei noastre sociale», de C. A. Popescu e o tentativă de a turna în tipare sociologice toate neajunsurile și păcatele de astăzi. Se întîmpină și lămuriri interesante.

*

Din Iași se anunță moartea bătrînului V. Pogor, pe care de mult timp boala-l smulsese din mijlocul vieții literare și politice. Pogor fusese odată un tînar de o vociune și de un humor deosebite, în stare să puie în mișcare o societate întreagă. Junimiștii de baștină știu să povestească multe despre glumele, farsele și ghidușiile lui. A fost unul din întemeietorii «Convorbirilor literare», a scris și cîteva bucăți de poezie ușoară și a îndrăznit o traducere a lui *Faust*. Cu mai multă încredere în el și în alții, ar fi putut da lucruri cu mult mai bune, — cîlt și isteț cum era.

*

În n-le 13-4 ale revistei *Viitorul*, se tipărește o foarte bine gîndită și frumos scrisă conferință despre *Limbă*, a învățătorului C. Dron din Cernestî. În ea se oglindește un suflet cult și ales. — Tot acolo, după revista *Civiltă catolică*, note foarte folositoare despre numărul catolicilor din Muntenia și personalitatea noului arhiepiscop de București. Arhiepiscopul Netzhammer, un Benedictin de la Einsiedln, a scris în limba germană schițe despre Biserica latină în România, note despre închinarea fecioarei de către Romîni și un studiu archeologic despre Tomi creștina.

*

Premiile Academiei s'au împărțit anul acesta cu toată înțelegerea ce se cuvine. Orice iubitor al literaturii noastre va afla cu bucurie că răsplata cea mai mare s'a dat începuturilor falnice ale poetului cu sufletul inflăcărât, Goga, că Iosif și Sadoveanu au primit, unul 500, cellalt 1000 de lei. Se mai poate aproba și premiarea d-lui Spiridon Popescu, un bun cunoscător al nevoilor poporului de la țară și un mărturisitor nesficios al lipsurilor și ranelor de care suferim. I se cuvenia de sigur o răsplată, acea care i s'a dat, harnicului stringător de mărturii istorice care e pâr. Antonovici din Birlad.

*

Merită să fie cetit de oricine are interes pentru dezvoltarea bogăției noastre naționale studiul d-lui Băicoianu, «Interesele României în viitoarele tratative comerciale cu Austro-Ungaria», care, publicat în revista «Economia Națională», apare acum și în broșură. Autorul arată că la dezbaterea viitoarei noastre convenții de comerț cu monarhia vecină nu trebuie să ni pese atita de taxele crescute asupra cerealelor noastre, care se vor vinde oricum, în Ungaria, care are nevoie de ele pentru morile și velnițele ei, sau, dacă nu, aiurea, grîul românesc fiind cel mai bogat în gluten, iar porumbul fiind unul din cele mai ieftene. Trebuie de dat însă un asalt energetic acelor vechi măsuri de împiedecare, care, supt pretextul bolilor de vite, de mult înlăturate la noi, taie puțința exportului în Austro-Ungaria a vitelor noastre, odată cel mai mare izvor de bogăție al țerii.

*

Duminecă, 19 Mart, s'a dat la Braşov, de şcolarii gimnasiului şi şcolii comerciale, o reprezentare de musică, de cântări şi conferinţe, cu preţuri după inima fiecăruia, pentru a creşte fondul societăţii de lectură şi al mesei comune. Nu e acesta oare un exemplu de urmat la şcolile noastre din România?

Acum cităva vreme se puteau ceti în «Universul» ştiri interesante despre viaţa economică a depărtatului Egipt, venite de la un Român aşezat acolo şi care recomandă neconţenit încheierea unor legături de negoţ cu acea ţară. Dăunăzi Serviciul Maritim Român a luat hotărârea de a deschide şi o linie egipteană, pentru călători — fireşte mai mult străini — şi pentru mărfuri care vor fi mai ales ale noastre. Trebuie să recunoaştem că cuminiţii gospodari de peste Dunăre, Bulgarii, cari-şi păzesc cu scumpătate interesele, au înţeles folosul pieţii egiptene, şi am aflat în zilele din urmă, nu fără oarecare ruşine, că s'a iscălit şi un tratat de comerţ bulgaro-egiptean. Deci e foarte bine venită broşura d-lui G. Moroianu, «Importanţa comercială a Egiptului». Se arată creşterea răpede, mai mult decit îndoirea importului egiptean, venită pe urma trezirii la viaţa culturală şi industrială modernă a acestei ţeri. Egiptul, cu mulţi locuitori şi cu o singură suviţă de pământ roditor pe marginile Nilului, are nevoie de grîul şi de lemnul nostru mai ales; i-am putea trimete şi petrolu, în locul aceluia care vine din Rusia (peste 250.000 de lire sterlinge pe an). D. Moroianu constată însă că în Egipt merg numaî lemnele noastre, pe care însă Companii străine le capătă pe nimic aici în ţară, răzînd munţii şi mucelele de vechea lor podoabă, şi le pot vinde prin urmare acolo mai pe nimic. D-sa chiamă luarea aminte şi asupra vechiului păcat de a se lăsa represintarea marilor interese economice ale ţerii pe sama unor negustori străini, cari se fac, prin locurile lor, pentru a fi chemaţi la festivităţi şi a putea ridica un steag la balcon, consuli ai României, așa precum negustori de acelaşi fel se fac la noi consuli ai Boliviei saă insulelor Haiti. E încă un rău care dăinuieşte de atita vreme, mulţămită necunoştiinţii şi inconştienţei, şi care trebuie îndreptat fără zăbavă.

«Viaţa literară» cuprinde două articole energice, despre înstrăinarea unei anumite caste «româneşti», de dd. Coşbuc şi Gorun. Poesii de Zaharia Birsan. O notiţă literară despre poetul Iancu Poni din anii 1850, de d. Il. Chendi.

Abia acum mi-a ajuns în mină broşura din 1903 a profesorului C. Calmuschi, «În munţii Neamţului». Ea tratează, pe 139 de pagini, despre a cincea excursie făcută de şcolarii gimnasiului din Galaţi, cu un plan bun, cu toată rînduiala cuminte şi cu un mare folos. Tinerii au cules impresii, au făcut cercetări în legătură cu studiile lor şi au căpătat cunoştiinţa unui colţ din ţara cea adevărată. Se dă alături expunerea întimplărilor drumului şi note în stil precis ştiinţific despre cele aflate. Se dau şi câteva poesii populare, nu toate nouă şi nu toate frumoase. Foarte interesante sînt pp. 56 şi urm., în care se vorbeşte de visita în Humuleşti la casa lui moş Creangă sfătosul şi isteţul, care a trăit cîndva în Iaşi, unde se întinde astăzi cultul lui... Ci-libi Moise.

N. IORGA.